

היום נלמד בעזרת ה':

## מנחות דף עז

(בעמוד הקודם)

**הנהו גידין רכין:** מעשה בעצם שנשבר וגידים רכים הצטרפו לרוב בשר לחפות את רוב העצם. המקרה הובא לפני רבה, אמר רבה מדוע נחשוש לאסור? דבר ראשון, הרי אמר ר' יוחנן שאם אדם נמנה עם חבורה לקרבן פסח כדי לאכול את הגידין של הקרבן שסופן להתקשות, הוא יוצא ידי אכילת קרבן פסח בגידין הללו. מוכח שהם נחשבים ל'בשר'. ועוד, הרי התורה חסה על ממונן של ישראל!

**א"ל רב פפא לרבה:** הרי רשב"ל חולק על רבי יוחנן לגבי קרבן פסח, וסובר שלא יוצאים ידי חובה באכילת הגידין, וכאן אתה בא להתיר טריפה שהוא איסור דאורייתא, ואתה אומר 'למה נחשוש'? ורבה שתק.

**קושיא:** ואמאי אישתיק? מדוע רבה שתק? והרי רבא אמר שהלכה כרשב"ל בשלוש דברים בלבד (קנין פירות, החולץ למעוברת, מתנה באמצע), אבל בשאר דברים הלכה כרבי יוחנן! תירוץ: **שאני הכא:** כאן הדבר שונה, בגלל שרבי יוחנן חזר בו והודה לרשב"ל. כדלהלן.

רבי יוחנן למד ממשנה לקמן (דף קכב') שעור הראש של עגל רך נחשב כבשר, ולפי זה גם גידין שסופן להתקשות נחשבים כבשר. אבל אחר כך הוא חזר בו ואמר שבגלל שסופו להתקשות הוא לא נחשב כבשר, והוא הדין לגידין. ריש לקיש הקשה עליו מהמשנה הנ"ל, ורבי יוחנן ענה לו שהיא דעת יחיד ולא לומדים ממנה.

\*

**ההוא נשבר העצם:** מעשה בבהמה שנשבר לה העצם ויצא לחוץ, ונתינת עצם קטנה נפלה ממנה. המקרה הובא לפני אביי, והוא השהה את תשובתו שלושה רגלים כדי לשאול את החכמים שמתאספים בעלייה לרגל מה הדין במקרה הזה. אמר רב אדא בר מתנא לבעל הבהמה - לך לשאול את רבא בריה דרב יוסף בר

חמא (הוא 'רבא' חברו של אביי) ש'סכינו חריפה' כלומר ליבו פתוח בסברא. הלך לפניו ורבא אמר לו - 'נשבר העצם ויצא לחוץ' כתוב במשנה, ומה ההבדל אם נפלה חתיכה מהעצם או לא? העיקר שהעור והבשר חופים את רוב העצם!

\*

**א"ל רבינא לרבא:** מה הדין במקרים הבאים? כשנשבר העצם והבשר 'מתלקט' = הוא לא נמצא במקום אחד אלא בכמה מקומות, וכשאנו מצרפים אותם הוא מכסה את רוב היקף העצם. או שהוא 'מתרוסס' = הבשר שמכסה את רוב העצם מרודד וקלוש. או שהוא 'מתמסמס' = הבשר המכסה את רוב עצם נרקב. שאלה: **היכי דמי מתמסמס? תשובה:** **אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהרופא קודרו:** ריקבון כזה שכאשר הרופא מטפל בבהמה הוא חותך את מקום הריקבון בסכין.

**איבעיא להו:** מה הדין אם 'ניקב' הבשר החופה את העצם (בנקב ללא חיסרון). וכן מה הדין אם הבשר הזה 'נקלף'? וכן אם 'נסדק' הבשר? וכן אם ניטל שלישי התחתון של עובי הבשר ושני השלישים העליונים של הבשר עומדים באויר.

**ת"ש דאמר עולא וכו':** זו תשובה לשאלה האחרונה. עור הרי הוא כבשר. ואם כן כל שכן שאם נשאר העור וחלק מהבשר, כשר. דחיה: **דלמא דקנה משכא ידיה:** יתכן ולא מדובר שם במקרה הנ"ל, אלא במקרה שהשבר נמצא במקום שאין כלל בשר אלא רק עור דבוק לעצם, ולכן העור מחזיק את העצם.

**אמר רב אשי:** כשהיינו בבית מדרשו של רב פפא הסתפקנו בשאלה מה הדין אם חתכנו את הבשר בסכין מעל השבר בצורה עגולה כטבעת (ונשאר רוב בשר מכסה את העצם), האם השבר כבר לא יוכל להתרפאות?

**ופשטנא:** ופשטנו את התשובה לשאלה מדברי רב יהודה אמר רב - דבר זה שאלתי לחכמים ולרופאים ואמרו לי שהרפואה לדבר, לסרוט את המקום (שאינו בו בשר) על ידי עצם, ועל ידי הדם שיוצא, מתחברים שני חלקי הבשר והעצם מתרפא. אבל אין לעשות סריטה על ידי ברזל (= פרזלא) כי הוא עושה חריצים בבשר וגורם לכאבים.

**אמר רב פפא והוא דקנה גרמא ידיה:** מדובר שאנו רואים שהעצם דבוק לבשר סביב לנקב, וזה סימן של התחלת ההתרפאות.

**משנה: השוחט את הבהמה ומצא בה שליא:** שליא = 'שק הריון', היא ניתרר בשחיטה של האמא, ולכן 'נפש היפה' (= מי שאינו נגעל) תאכלנה. ואם היא נגעה בטומאה, היא לא נטמאת בטומאת אוכלין כי היא לא נחשבת 'אוכל'. וכן אם מתה הבהמה בלא שחיטה, השליא אינה נטמאת בטומאת נבלות כי היא לא 'בשר' של הבהמה. אמנם אם חשב עליה בעל הבהמה לאוכלה, היא מיטמאה בטומאת אוכלין (אם נגעה בטומאה), כי מחשבתו עושה אותה 'אוכל'. אבל בכל אופן היא לא נטמאת בטומאת נבלות (כי כאמור היא לא 'בשר' בהמה אלא 'אוכל' בעלמא).

**שליא שיצתה מקצתה:** ואחר כך שחטו את הבהמה, אסורה באכילה. מחשש שמא היה בתוכה ראשו של העובר והוא היה נימוח, וכשהראש יצא החוצה הוא כבר נחשב 'נולד', ואז לא מועילה שחיטת אימו להתירו. כי השליא היא סימן לולד באשה וכן היא סימן לולד בבהמה, דהיינו אם יש שליא בודאי יש בתוכה עובר. (והשליא נאסרת בעקבות הולד).

**המבכרת שהפילה שליא:** בהמה שילדה בפעם הראשונה שליא שיש בתוכה עובר מחוי, ישליכנה לכלבים, ואנו לא חוששים שמא היה בתוך השליא בכור זכר שמת והוא קדוש. (והטעם יתבאר בגמרא). אבל אם בהמה של 'מוקדשין' (= קרבן) הפילה שליא, צריך לקבור את השליא (והטעם יתבאר בגמרא). ואין קוברין אותה בפרשת דרכים וכן אין תולין אותה באילן, מפני איסור 'הליכה בדרכי האמורי'.

**גמרא: מנא הני מילי?** ששחיטת האמא מתירה את השליא באכילה? תשובה: **דתנו רבנן:** נאמר "כל ... בבהמה ... תאכלו" לרבות את השליא. יכול הייתי לחשוב שאפילו יצתה מקצתה תהיה מותרת? על כך תלמוד לומר (שם) "**אותה תאכלו**" למעט שדוקא אותה תאכלו ולא את שליתה. קושיא: **מכדי אין שליא בלא ולד למה לי קרא?** הרי אין שליא שאין בה ולד, ואם כן מדוע צריך פסוק לאסור את השליא? פשיטא שיש לחשוש שמא יצא הולד עם השליא והשחיטה של האמא לא התירה אותו! תירוצ: **קרא אסמכתא בעלמא:** אכן עיקר הפסוק הולך ללמד על דבר אחר, וחכמים הביאו אותו רק כאסמכתא לכך ששליא אסורה (אבל עיקר האיסור בגלל החשש שמא יצא ראשו של הולד).

**למדנו במשנה - ואינה מטמאה:**

**בעי ר' יצחק בר נפחא עור חמור ששלקו מהו?** האם בגלל שבישל אותו זמן רב הוא מקבל טומאה?

**קושיא: למאי?** לגבי איזו טומאה מסתפק רב יצחק? אם שאלתו האם הוא מיטמא בטומאת אוכלין אם נגע בטומאה, הרי כבר למדנו זאת בבבליה כדלהלן. ואם שאלתו האם העור השלוק נחשב 'בשר' להיטמאות ב'טומאת נבלה' כחלק מנבלת החמור, גם זאת כבר למדנו בבבליה כדלהלן.

**טומאת אוכלין - דתניא 'העור והשליא אין מטמאין טומאת אוכלין, עור ששלקו והשליא שחישב עליה מטמאין טומאת אוכלין':** ואם כן מכיון ששלקו הוא נטמא.

**טומאת נבילות נמי תנינא:** נאמר "בנבלתה" למעט לא בעור ולא בעצמות ולא בגידין ולא בקרנים ולא בטלפים. ואמר על כך רבה בר רב חנא שהלימוד נצרך למקרה שבישל אותם זמן רב עם תבלינים ועשה מהם 'ציקי קדרה'.

**תשובה: לעולם טומאת אוכלין ושאיני עור חמור דמאי:** השאלה שלו לגבי טומאת אוכלין, ויש ספק מיוחד בעור של חמור, בגלל שחמור מאוס יתכן שאפילו אם שלק אותו הוא לא יחשב ל'אוכל' ואינו נטמא.

### למדנו במשנה - שליא שיצתה:

**א"ר אלעזר:** לדעת רבי אלעזר שליא שיצא מקצתה אסורה רק במקרה שאנו לא רואים בתוכה ולד, ולכן הוא כנראה נימוח, ויש לחשוש שראשו יצא החוצה ואז שחיטת האמא לא התירה אותו ואת שלייתו. אבל אם אנו רואים שיש בתוך השליא ולד וראשו ורובו לא יצא החוצה, השליא מותרת בשחיטת האמא. ואין חוששין שמא היה בתוכה עוד ולד שנימוח ויצא ראשו עם מקצת השליה החוצה, והולד שאנו רואים בפנים הוא ולד אחר, והשליה שאנו רואים היתה שייכת לולד שנימוח ואילו השליה של העובר שבפנים כבר יצאה החוצה. לדעת ר' יוחנן בין אין עמה ולד ובין יש עמה ולד, אנו חוששין לולד אחר שנימוח ויצא והשליה הזו היתה שלו והיא אסורה.

**קושיא: איני, והא א"ר ירמיה לחומרא אמרה ר' אלעזר:** אך לפי הנ"ל רבי אלעזר הוא לקולא ולא לחומרא!

אלא אי אתמר הכי אתמר: אלא כך נאמרה המחלוקת. לדעת ר' אלעזר השליא אסורה רק במקרה שהיא לא קשורה לולד, שאז אנו חוששים שמא היו שני ולדות ואחד נימוח ויצא כנ"ל. אבל אם היא קשורה בולד לא חוששין לולד אחר אלא אנו אומרים שזהו ולד שהיה בתוכה ומכיון שהוא לא הוציא ראשו ורובו היא כשרה. ולדעת ר' יוחנן אנו אוסרים את השליא רק כאשר היא יצאה בלא ולד, כי אז אנו חוששים שהולד נמחה וראשו יצא. אבל אם יש איתה ולד בין אם היא קשורה בולד בין אינה קשורה בולד אין חוששין לולד אחר, כי אנו אומרים שהולד הזה הוא הולד שהיה בתוכה כל הזמן והוא לא הוציא ראשו ורובו.

**והיינו דאמר וכו':** וזהו שאמר ר' ירמיה 'לחומרא אמרה ר' אלעזר' כי אכן הוא מחמיר מרבי יוחנן.

**תניא כוותיה דר' אלעזר וכו':** הברייתא להלן אומרת כדעת רבי אלעזר.

### למדנו במשנה - המבכרת שהפילה [וכו]:

**מאי טעמא?** מדוע לא קוברים את הנפלה? והרי יש לחשוש אולי הוא היה זכר ויש לו דין של בכור? **תשובה:** **אמר רב איקא בריה דרב אמי:** אמנם רוב בהמות יולדות דבר הקדוש בבכורה, ומיעוט מבהמות יולדות דבר שאינו קדוש בבכורה. ומהו דבר שאינו קדוש? 'נדמה' = בהמה שילדה ולד הדומה לבהמה אחרת, כגון עז שילדה ולד דומה לרחל. והדין הוא ש'נדמה' פטור מפדיון בכור. אלא שכל היולדות, יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות. ואם כן תצטרף את המיעוט שיולדות 'נדמה' למחצה שיולדות נקבות, ואז ישארו הזכרים מיעוט.

### למדנו במשנה - ובמוקדשין תקבר:

**מאי טעמא? רובא בר מיקדש הוא:** מכיון שרוב הבהמות כשרות להקרבה חוץ מ'נדמה', כי לקרבן כשרים גם הזכרים וגם הנקבות.

### למדנו במשנה - ואין קוברים אותה:

**אביי ורבא דאמרי תרווייהו:** אביי ורבא אמרו שניהם - כל דבר שיש בו' משום רפואה' שרפואתו ניכרת, כגון שתיית כוס של רפואה או הנחת תחבושת על מכה, אין בו משום 'דרכי האמורי'. (רש"י בשבת דף סד').

**והתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וטוענו באבנים:** אמנם מובן מדוע אילן שמשיר פירותיו, טוענו באבנים כדי להחליש את כוחו שלא ישיר פירותיו, ולכן זו רפואה ואין בזה משום 'דרכי האמורי'. אבל לא מובן מדוע הוא צובע אותו בצבע אדום? והרי לכאורה יש בזה משום דרכי האמורי!

**תירוץ:** כי היכי דליחזיה אינשי וליבעי רחמי עילויה: כדי שיראו האנשים שהוא משיר פירותיו ויתפללו עליו שיתרפא.

**כדתניא וטמא טמא יקרא:** מצורע צריך להודיע צערו לרבים, ואומר להם "טמא אני" כדי שיבקשו עליו רחמים, שנאמר "וְהִצְרֹעַ אֲשֶׁר בּוֹ הִנָּגַע, בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׁפָם יַעֲטֶה, וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא".

**אמר רבינא:** כדעת מי אנו עושים שאנו תולים אשכול של תמרים על דקל לסימן שהוא משיר פירותיו ויבקשו עליו רחמים, ואין בזה משום 'דרכי האמורי'? כדעת התנא הנ"ל.

**כמאן תלינן כובסא בדיקלא? כמאן? כי האי תנא:** כדעת מי אנו עושים שאנו תולים אשכול תמרים בעץ דקל שנושרים פירותיו? והתשובה - כתנא הנ"ל.